

Tanja Petrič

Meta Kušar: *Intervju*.

Ljubljana: Slovenska matica, 2009.

Pesnica in esejistka Meta Kušar je svojo refleksivno dejavnost na področju (slovenske/evropske) kulture pred kratkim okronala še z zajetnim izborom intervjujev, ki jih je od leta 1995 pripravljala za različne revije in časopise, kot so *Razgledi*, *Primorske novice*, *Sodobnost* in *Književni listi*. Strokovna literatura uči, da spada intervju med pogovorne novinarske žanre z dominantno informativno funkcijo, ki naslovnika (bralca) informira prek empatičnega dialoga med spraševalcem in vprašanim. V rokohitrski praksi časopisnih intervjujev, ki težijo h kratkosti in senzacionalnosti, se prav ta empatija marsikdaj izgubi v katekizemski lakoničnosti.

Ob intervjujih Mete Kušar lahko že na prvi pogled rečemo, da je bilo avtorici najbrž naklonjeno tisto redko uredniško razumevanje onkraj znakovnih restrikcij, ki ji je pustilo dovolj prostora za bolj ali manj celovito izpeljavo dramaturškega loka besedila, od zasnove in zapleta do razpleta in razsnove. Gre namreč za štiriindvajset praviloma precej dolgih intervjujev, ki se že kvantitativno razlikujejo od promovirane kratkosti in zapovedane bebave razumljivosti. Bralec intervjujev Mete Kušar ni brezoseb(nost)ni potrošnik s črednim nagonom, strastni bralec in vernik *Žurnala* ali, v družbenopolitičnem žargonu, pripadnik lumpenproletariata, temveč razmišljujoči individuum, intelektualec z žlahtno meščansko tradicijo ali vsaj kozmopolitsko dušo, če že ne aristokratsko držo. Na prvi pogled je skupina ciljnih naslovnikov precej omejena in glede na intelektualni napor in čas, ki ga je treba vložiti v razumevanje in branje pričujočih intervjujev, se ne gre čuditi, če bo kak dobronamerni bralec obupal že na sredini. Toda takemu bralcu ti intervjuji pač niso namenjeni in z njim se avtorica tudi ne obremenjuje. Bolj kot preferencam (podkupljenega) sodobnega naslovnika in skonstruiranim medijskim strategijam spraševalka trmasto sledi svojemu "konceptu" oziroma, bolje rečeno, *sebi*. V tem smislu avtorica intervjujev ni samo novinarka, ki neprizadeto in

objektivno izpolnjuje “naročilo” urednika, temveč predvsem senzibilna sogovornica s trdnim mnenjem in lastnim *credom*, ki je, kot zapiše v osebno obarvanem predgovoru, s svojimi sogovorniki krepila “notranjo dejavnost”. Gre pravzaprav za dinamični dialog, ki namesto vprašanj pogosto povzame avtoričino misel, pozicijo, trditev ter hkrati deluje kot vodilo za odkrivanje globljih plati življenja, ki naj bi bralcu razkrile kompleksno in patološko sliko sodobne slovenske družbe. Dialogiziranje (mestoma dueliranje) moramo razumeti v najžlahtnejši platonski tradiciji kot pot k spoznanju oziroma, kot pravi avtorica in ob tem povzema sogovornika Denana Komela, kot pot k “oblikovanju lastne identitete”. Nema lokrat o obliki sodobne komunikacije in umanjkanju pravega dialoga spregovorijo tudi sogovorniki, na primer že omenjeni filozof Dean Komel (“Če dopuščamo pogovor med ljudmi, dopuščamo človeškost samo. Že Aristotel je rekel, da se ljudje srečujemo zato, da bi se pogovarjali, ne pa da bi se pasli.”) ali analitični psiholog Luigi Zoja (“Dialog je pomembnejši od interpretacije, ta je odločilna, če gre za znanost.”), ter s tem med drugim nehote osmišljajo knjižno izdajo pogovorov.

Sogovorniki, ki jih je Meta Kušar povabila pred diktafon, so, brez lažne reklame, najprej izjemni posamezniki, ki se v svoji profesionalni preokupaciji na različne načine dotikajo umetnosti, kulture in človekove notranjščine. Niso pripadniki istega ceha, ampak predvsem podobno misleči intelektualci, ki, razen redkih izjem, niso v središču medijske pozornosti ali so bili zaradi svojih nazorov celo od oblasti ožigosani in potisnjeni na rob. Med njimi kljub temu prevladujejo umetnostni in literarni zgodovinarji, pisci in analitični psihologi jungovske veje psihoanalize. Izbira sogovornikov seveda po eni strani razkriva avtoričina področja delovanja in njene miselne pokrajine, po drugi strani pa gre za ljudi, ki imajo jasne vrednote, močno mnenje in izdelane kriterije, s čimer je mogoče pojasniti avtoričin notranji vzgib – klic po trku dveh individuumov, ne le v jungovskem smislu koncepta individuacije, temveč tudi kot zgled in (morda?) le še spomin na razvit in svojevrsten človeški individu-um, ki ga sodobna kapitalistična družba vztrajno briše.

Intervjuji kljub temu niso čisti portreti ali predstavitve najnovejših sogovornikovih dosežkov, temveč predvsem dialoško razpravljanje o Slovencih, pretrgani oziroma zanikani tradiciji (umetnostni zgodovinar Damjan Prelovšek: “[N]ajgloblja resnica je, da človek brez tradicije, ki je njegov temelj, ne more živeti. Tistega, kar so ustvarili naši predniki, ne smemo zanikati.”), slabem stanju sodobne slovenske kulture in umetnosti (arhitekt in oblikovalec Janez Suhadolc: “Obstajata dve skrajnosti in ena je univerzalizem. Vse, kar se v Sloveniji dogaja na področju umetnosti,

likovne ali govorjene, vse naj bi čim bolj sledilo temu, kar Slovenci razumemo pod besedo *svet*. [...] Najbolj enostavno in najbolj banalno je, da se Slovenija prav v nobenem segmentu ne poskuša originalno obnašati.”), etiki in omiki (etnolog Damjan Ovsec: “Omika ti da zavest o sebi, o drugih kot posameznikih in o skupini, mestu oziroma državi.”) ter izgubljanju identitete posameznika (pesnik Brane Senegačnik: “Velik problem zahodne civilizacije vidim v tem, da ne razmišljamo o samih sebi kot o civilizaciji in posameznikih, ker se izogibamo kompleksnemu dojemanju in resničnost vse bolj zamenjujemo z metodami eksaktne znanosti.”). Intervjuvanci odgovarjajo na “tipična” vprašanja o moralnosti, individuumu v slovenski družbi in kulturi, pojmu tradicije in duhovnosti v javnem življenju ter, nenazadnje, izrazu moderne slovenske nacionalnosti. Tovrstna miselna vozlišča sestavljajo rdečo nit knjige in tkejo precej zavoženo podobo slovenstva. Ne gre zanikati, da se negativno mnenje do omenjenih vsebin zrcali tudi v spraševalkinih sugestijah, ki včasih moralistično zažugajo s prstom po analogiji: ko so po Sloveniji že ugasnile vse luči, “luč v učiteljevem oknu” še zmeraj brli.

Avtorica se nemalokrat dotakne tudi “ženske tematike”, bodisi v smislu ženskega principa v kulturi in naturi človeka bodisi specifične vloge in položaja intelektualke, čeprav je med intervjuvanci v primerjavi z moškimi sogovorniki občutno manj žensk (samo šest). Zdi se tudi, da je pogovor s sogovornicami bolj osebno obarvan, empatičen in že formalno sugerira razliko med obema principoma, čeprav se trudi biti nepristranski in enakovreden.

Zelo skope, celo suhoparne naslove intervjujev, ki ne želijo medijsko ugajati kot svetlobi napisi, lahko skupaj s preprostim naslovom knjige in nekoliko okornim A4-formatom zopet razumemo “konceptualno” v smislu odpora in upora proti sodobni potrošniški družbi. Intervjuji si v knjigi sledijo po abecednem redu intervjuvancev in ne po kronološkem principu. Strukturno homogenost in monumentalnost zbirke poleg osrednje tematike niti zaokroža prav umanjkanje datacije in vira objave določenega pogovora, ki bralcu okrepi vtis celovitosti in brezčasnosti povedanega.

Izbrani intervjuji Mete Kušar so dostojen spomenik njenim sogovornikom/-cam, hkrati pa postavljajo ogledalo slovenstvu in sodobni (evropski) družbi. Čeprav bralec ob tem tvega pogled na strašljivo sliko Dorian Gray *alias* Janeza Novaka, je ta pogled očiščevalen in karseda priporočljiv.